

Diktat - også en lytteaktivitet

Nanna Bjargum

Lektor, cand.mag. i tysk og dansk samt fremmedsprogs-pædagogik. Odsherreds Gymnasium og VUC Nordvestsjælland.

Diktaten står for mange af os som det ultimative disciplinerings- og sorteringsmiddel. Det fremkalder minder om grå novemberdage i en stor skolebygning, borde på rad og række, sur lugt af mælk og tavleklud, samt en lærer, der med falkeblæk spottede de formastelige, der forsøgte at aflure sidekammeraten et par rigtigt stavede ord. At diktat kan være andet og mere

skulle gerne fremgå af nedenstående forslag til variationer over temaet. De er hentet fra følgende bøger:

Paul Davis og Mario Rinvoluceri:

Dictation (Cambridge University Press 1988) og

Ulrich Häussermann og Hans-Eberhard Piepho: Aufgaben-Handbuch (iudicium 1996), heri især s. 43 – 48.

Når man udformer en diktat-opgave, kann man stille følgende spørgsmål:

- Hvem dikterer? Læreren - en elev - elever på skift?
- Hvordan skal teksten være? Hel tekst - tekst med huller - tekst med overskydende ord?
- Hvad skal eleverne producere? Fuld afskrivning - delvis afskrivning - eget sprog på baggrund af den dikterede tekst - følge anvisninger i den dikterede tekst?

Ideer til lærerdiktat

- *læreren dikterer* en ordliste med indbygget sammenhæng, f.eks.: biler - fremmed mad - solskin - pebermynteis - strand - kuffert - guide - hotel - lufthavn. Ordene dikteres i hurtigt tempo én gang. Eleverne nedskriver, hvad de kan nå og forsøger derefter i grupper at rekonstruere hele rækken. Derefter skriver de individuelt en historie på baggrund af stikordene.
- *skriv og ret*: eleverne sidder i en stor cirkel med hvert sit ark papir. Læreren dikterer 1. sætning, alle skriver og sender papiret til sidemanden, som sætter streger under de fejl han / hun mener at kunne se. Læreren dikterer den 2. sætning, alle skriver på det papir, de nu har, og sender det videre til sidemanden, som nu understreger fejl i 2. sætning og *retter* fejl i 1. sætning, osv.
- *billeddiktat*: læreren læser en tekst op, som består af anvisninger til en helt enkel tegning, f.eks.: træk en streg midt hen over papiret. Tegn små bølger oven for strengen. Tegn en sol i øverste højre hjørne. Tegn en badeparasol under strengen lidt til venstre i billedet, osv. Eleverne tegner, hvad de hører og sammenligner derefter billederne.
- *en halv historie*: læreren læser en kort tekst op og beder efter hvert afsnit (2 - 3 sætninger) eleverne om at skrive noget frit. Derefter dikteres der videre. Anvisningerne til elevernes fri produktion gives i en anden tone / tempo. Eks.: „Peter er uenig med sin historielærer om hendes evaluering af ham. Læreren bliver mere og mere vred under samtalen. (Skriv de første linjer af deres diskussion) Efter skoletid besøger Peter sin ven. (Beskriv vennen)“ osv.
- *tekst med huller*:
 - a eleverne får udleveret en trykt tekst med huller. Hele teksten dikteres, eleverne fylder hullerne ud.
 - b det samme, men teksten fremstår uden huller. Eleverne skal sætte ordene ind på de rigtige steder.
 - c teksten har for mange ord. Under diktaten skal eleverne strege de overflødige ord.
 - d teksten rummer nogle nonsensord, som eleverne skal rette til de rigtige ord.

Ideer til elevdiktat

- en tekst på f.eks. 10 sætninger klippes op i strimler med én sætning pr. strimmel. Strimlerne blandes og uddeles, hvorefter eleverne på skift læser deres sætning op. Derefter skal eleverne enes om rækkefølgen. Det kan kræve et antal genlæsninger af sætningen.
- én elev bliver bedt om at forberede oplæsning af diktaten til næste time og diktere, mens de øvrige elever skriver diktaten.
- gensidig diktat: en tekst splittes op, således at hver sætning skrives med ca. halvdelen af ordene, mens resten udelades og erstattes med streger (én streg pr. bogstav, afstand mellem ordene). Teksten fordeles på to arbejdsark, så hvert ark har sin halvdel af teksten.

Eksempel:

Tekst A: Det var en _____. Fuglene sang _____ på markerne. Pludselig _____, der hurtigt steg _____.

Tekst B: _____ skøn sommermorgen. _____ og kornet bølgede _____. _____ lød der en lav summen, _____ til en brølen.

Mange af de ovenstående eksempler kan også anvendes i forbindelse med læsning af litterære tekster, hvor de så kan give variation i tekstarbejdet og sætte fokus på bestemte afsnit og ordvalg.
